

Vergaderjaar 2006–2007

30 815

Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Advocatenwet en andere wetten in verband met het afschaffen van het procuraat in burgerlijke zaken en de invoering van elektronisch berichtenverkeer (Wet afschaffing procuraat en invoering elektronisch berichtenverkeer)

C

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 28 juni 2007

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het voorlopig verslag. Op de daarin gestelde vragen en gemaakte opmerkingen ga ik in het navolgende graag in.

Argumentatie afschaffing procuraat

De leden van de VVD-fractie merken op dat uit een studentenonderzoek van twee jaar geleden naar voren is gekomen dat omstreeks 65% van de advocaten tegen afschaffing van het procuraat is, dat de Raad voor de rechtspraak (de Raad) heeft aangegeven geen dwingende redenen te zien voor afschaffing en dat de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht kritische kanttekeningen heeft geplaatst bij het voorstel. Door de leden worden drie redenen genoemd die tot afschaffing hebben geleid te weten: het bestaan van een landelijk rolreglement zowel voor de rechtbanken als voor de hoven, het aanwezig zijn van informatie op internet en de harmonisatie met het bestuursrecht en strafrecht waar de procureurs-vertegenwoordiging ontbreekt. De leden vragen zich af of deze genoemde redenen dusdanig zwaarwegend zijn dat deze een operatie met een vooralsnog onzekere uitkomst wat betreft het kostenaspect, zowel voor de rechterlijke macht als voor de burger, en met onzekerheden met betrekking tot het elektronisch berichtenverkeer (technische aspecten, beveiliging, privacy ed.) rechtvaardigen en vragen of de zorgen van de VVD-fractie hierover weggenomen kunnen worden.

Zowel door de Raad als door de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht is aangegeven dat het huidige stelsel op zichzelf naar tevredenheid functioneert en dat de afschaffing van het procuraat een toename van de werklast voor de griffies zal betekenen met een daaruit voortvloeiende kostenstijging voor de rechtspraak. Door de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht is er daarnaast echter ook op gewezen dat de regel die advocaten de mogelijkheid ontzegt om buiten het eigen arrondissement op te treden in deze tijd goede grond mist.

Om de door de Raad en de Adviescommissie verwachte belasting van de griffies tengevolge van de afschaffing van het procuraat te kunnen opvangen heeft de Raad in zijn advies aangegeven dat flankerende maatregelen gewenst zijn. Volgens de Raad zullen door de invoering van een

landelijk advocatentableau, elektronisch (rol)berichtenverkeer en de vereenvoudiging van het griffierechtenstelsel slechts een beperkte werklast- en kostenstijging plaatsvinden.

In de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag zijn de verschillende argumenten voor de afschaffing van het procureaat aangegeven.

Eenzijds is aangegeven dat er geen noodzaak bestaat voor handhaving van het procureaat. Aangegeven is dat door de totstandkoming van landelijke rolreglementen en procesreglementen, het beschikbaar zijn van informatie over de gerechten op internet alsmede de in ontwikkeling zijnde mogelijkheid om elektronisch rolberichten te versturen, advocaten in staat kunnen worden geacht ook buiten hun arrondissement zelf alle proceshandelingen te verrichten. Zij hebben hiervoor niet langer de hulp van een procureur nodig. Anderzijds is vermeld dat er belangrijke gronden bestaan om tot afschaffing over te gaan. Van groot belang is dat door de afschaffing van het procureaat de procesvoering wordt vereenvoudigd en op efficiëntere wijze kan plaatsvinden. Met de afschaffing van het procureaat wordt vorm gegeven aan de modernisering van de civiele rechtspleging, als onderdeel van een beleid gericht op het bewerkstelligen van een slagvaardiger rechtspraak. Daarbij komt dat de afschaffing bijdraagt aan harmonisatie van het civiele recht met het bestuursrecht en strafrecht en dat de voorgenomen afschaffing een stimulans betekent voor het opheffen van nog bestaande plaatselijke verschillen in procesvoering. Het zijn al deze redenen die tot het voornemen om tot afschaffing van het procureaat over te gaan hebben geleid.

De afschaffing wordt al geruime tijd voorbereid in samenwerking met de Raad, de Nederlandse orde van advocaten (de Orde) en de Raden voor Rechtsbijstand. Deze organisaties zijn thans druk doende de gerechten, advocaten en de medewerkers van de raden voor te bereiden op de afschaffing.

Wat betreft het kostenaspect voor zowel de rechterlijke macht als de burger merk ik op dat het afschaffen van het verplicht procureaat voor burgers en bedrijven een aanzienlijke lastenverlichting met zich brengt omdat de verplichte inzet van een tweede juridisch intermediair achterwege kan blijven. Voor de rechtspraak is er sprake van een beperkte werkdrukverhoging. In die zaken waarin niet langer een advocaat uit het eigen, maar uit een ander arrondissement optreedt, kunnen de stukken niet langer via de postvakjes op de rechtbank worden gewisseld. In die gevallen zullen de stukken via de gewone post of via een koerier kunnen worden verzonden. In die gevallen zal er voor het griffierecht veelal geen gebruik kunnen worden gemaakt van de rekening-courant van de advocaat, maar zal een rekening worden verzonden. De meerkosten hiervan zijn echter zodanig beperkt dat deze binnen de begroting van de rechtspraak kunnen worden opgevangen. Het is de bedoeling dat de rolberichten ten tijde van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel elektronisch worden verzonden, zodat er met betrekking tot de verzending van deze berichten geen sprake is van meerkosten.

Naar aanleiding van de opmerking over de onzekerheden met betrekking tot het elektronisch berichtenverkeer merk ik op dat in overleg met de Raad en de Orde een algemene maatregel van bestuur wordt voorbereid over de betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid van het elektronisch rolberichtenverkeer, welke maatregel gelijktijdig met het wetsvoorstel in werking zal treden. Deze algemene maatregel van bestuur zal aan beide Kamers worden voorgelegd.

Beoogd is om alleen het rolberichtenverkeer gelijktijdig met de inwerking van dit wetsvoorstel mogelijk te doen zijn. Het berichtenverkeer anders dan rolberichtenverkeer zal naar verwachting in een later stadium mogelijk worden. De eisen die aan het overige berichtenverkeer, waaronder de

verzending van processtukken, worden gesteld, zullen dan ook op een later tijdstip in een algemene maatregel van bestuur worden opgenomen.

Effect op werkdruk bij de rechtbanken

De leden van de VVD-fractie merken op dat de procureur niet alleen een rol heeft bij het ordelijk verloop van de procedure, maar dat de procureur ook als een soort «zeef» functioneert, in de zin dat het niet ongebruikelijk is dat de procureur ook nog eens zijn deskundige blik over de stukken laat gaan. Zij vrezen dat door de afschaffing de griffies van de rechtbanken en de rechtbanken zelf meer werkt voor hun kiezen krijgen. Deze leden vragen of hun zorgen op dit punt kunnen worden weggenomen.

De inhoud van de processtukken is in de eerste plaats de zorg en verantwoordelijkheid van de behandelend advocaat. De hulp van de procureur aan de advocaat ziet op de meer procedurele aspecten, zoals het aanbrengen van procedures, de agendering van behandeling en het bewaken van termijnen. Het werk is dan ook voornamelijk logistiek en administratief van aard. Het bezien van de aangeleverde instructies met stukken zal zich beperken tot het waarschuwen voor procedurele missers. Overigens staat niets de advocaat in de weg om stukken procedureel of inhoudelijk te laten bekijken door een tweede lezer. Hiervoor is echter het verplichte procuraat niet nodig. Door de Orde worden de advocaten voorts bewust gemaakt van het wegvallen van het instituut procureur. Door de uniforme rolreglementen en de beschikbare informatie op internet meen ik, en de Orde met mij, dat advocaten zeer wel in staat zijn om ervoor zorg te dragen dat tijdig (correcte) instructies en processtukken bij de gerechten worden ingediend. Met behulp van het elektronisch rolberichtenverkeer zal het ook vrij eenvoudig zijn om de rolberichten zelf aan de gerechten te doen toekomen.

De gerechten worden op de afschaffing voorbereid in het project Landelijk procederen. In het kader van dit project worden verschillende deelprojecten uitgevoerd, waaronder het aanpassen van de werkprocessen. Ook de gerechten hebben aangegeven geen moeilijkheden te zullen ondervinden door het wegvallen van de procureur op dit gebied.

De leden van de CDA-fractie menen dat het voorbehoud van de Raad om bij gebleken toename van de kant van de werklust voor de griffie een claim in te dienen voor additionele middelen niet de aandacht heeft gekregen die het verdient. Deze leden wijzen op de invoering van personal computers op advocatenkantoren, waarvan werd verondersteld dat deze een bezuiniging op het personeel van het secretariaat zal opleveren, maar uiteindelijk een personeelstoename (helpdesk) opleverde. Deze leden zijn benieuwd of de toename van de belasting van de griffie niet aanzienlijk wordt onderschat en geven aan twijfels te hebben, ook al omdat de conclusie van het Project landelijk procederen was dat de wijze van inning van griffierechten na de afschaffing van het procuraat in beginsel niet hoeft te veranderen. De toevoeging van de woorden in beginsel laat volgens deze leden veel onzekerheid bestaan en laat tal van escapes open, waardoor financiële en personele consequenties in het ongewisse blijven. Hierover merk ik het volgende op.

In de samenvatting van het Advies van de werkgroep Griffierechteninning van het project Landelijk procederen is het volgende opgenomen: «De werkgroep constateert dat de wijze van innen van griffierecht na de afschaffing van het procuraat strikt genomen niet hoeft te veranderen. Maar die werkwijze past niet meer bij de huidige tijd, met de steeds bredere en breder toegepaste nieuwe betaalwijzen. Wij adviseren te gaan innen op elektronische facturen (e-facturen). (...)» Hieruit blijkt dat de wens tot verandering wordt ingegeven door de mogelijkheid van nieuwe betalingswijzen en niet door de afschaffing van het procuraat. Onzekerheid op dit punt voor de afschaffing van het procuraat is dan ook niet aan de orde.

Wat betreft de financiële consequenties is in de nota naar aanleiding van het verslag aangegeven dat de griffies niet hoeven te rekenen op een grote taakverzwaring omdat er geen taken van de advocatuur worden overgedragen aan de rechtspraak. Stukken zullen in plaats van door de procureurs door de advocaten bij de griffie worden ingeleverd. Wel zal, zoals hiervoor ook aangegeven, minder via de huidige procureursvakjes kunnen worden gecommuniceerd en meer per post worden verzonden. Ook zal niet langer standaard van een rekening-courant van de procureur gebruik kunnen worden gemaakt waardoor er vaker facturen zullen worden verzonden. Gelet op de verwachting dat slechts een beperkt deel van de zaken aangebracht zal worden door advocaten buiten het arrondissement, is het aannemelijk dat de administratieve effecten voor de griffies gering zullen zijn. De aanpassingen in verband met het opheffen van het verplicht procuraat zullen zich beperken tot het uitbreiden van de groep debiteuren met die advocaten buiten het arrondissement, waaraan griffierecht in rekening wordt gebracht. Zoals hierboven aangegeven worden de werkprocessen bij de gerechten hierop aangepast. In de memorie van toelichting is ingegaan op de claims van de Raad en in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven dat (bescheiden) claims van de Raad binnen de bestaande begroting van de rechtspraak kunnen worden opgevangen. Vooralsnog heb ik geen signaal gekregen dat de rechtspraak met meer of andere claims komt.

Landelijk tableau

De leden van de VVD-fractie wensen te vernemen of de veronderstelling juist is dat de administratie en de kosten van het landelijk advocatentableau voor rekening van de Nederlandse orde van advocaten komen. Deze leden wijzen erop dat volgens de memorie van toelichting de totale besparing als gevolg van de introductie van het landelijk advocatentableau kan worden geschat op 0.5 miljoen euro per jaar, welke eveneens de Orde betreft.

Met betrekking tot het landelijk tableau kan worden opgemerkt dat op 6 juni 2005 door de Orde, de raden voor rechtsbijstand en de Raad een convenant is gesloten over het invoeren van een nieuwe landelijke registratie van advocaten, genaamd Beheer Advocaten Registratie (BAR). Met het ondertekenen van dit convenant zijn deze drie partijen overeengekomen om (vooruitlopend op het officiële tot stand komen van een landelijk tableau) gegevens van advocaten met elkaar te delen. Het systeem voorziet de registratiesystemen bij de verschillende organisaties van actuele gegevens. Het gaat om persoonsgegevens, statusgegevens (beëdiging, schorsing en schrapping), communicatiegegevens en kantoorgegevens van advocaten. Ook voor de totstandkoming van BAR hield de Orde reeds een complete lijst van advocaten bij waarvan de Orde zelf de kosten droeg. In die zin verandert er straks door het aan dat bestand verlenen van de status van landelijk tableau niets: het aantal mutaties zal er niet door stijgen of dalen. Ook de Raden voor Rechtsbijstand en plaatselijke ordes hielden eigen registraties bij en de rechtbanken beheerden ieder een tableau. Het nu gezamenlijk benutten van één bestand door Orde, plaatselijke ordes, gerechten en Raden voor Rechtsbijstand levert inderdaad een (zij het bescheiden) besparing bij de betrokken organisaties op: mutaties in de bovengenoemde gegevens hoeven in het vervolg nog slechts op één plaats te worden aangebracht. Het levert anders gezegd de Orde niet meer werk op, de andere partners echter wel minder. Het door de Orde beheren van en het door de andere partners aangesloten zijn op de BAR en straks het landelijk advocatentableau behoort tot de normale bedrijfsvoeringtaken van de betrokken organisaties. Er zijn in de richting van het ministerie geen claims ingebracht.

De leden van de VVD-fractie vragen of er door de invoering van het landelijk advocatentableau niet meer werk op het bord van de Orde komt in verband met de opmerking in de memorie van toelichting dat het viseren van aktes door de griffier in het nieuwe systeem niet meer aan de orde is en kan vervallen. De leden wensen te vernemen of aktes in het nieuwe systeem niet meer worden geviserd of dat dit gaat behoren tot een van de taken van de Orde. Voorts vragen de leden van de VVD-fractie of in het nieuwe systeem de voor de beëdiging van een advocaat vereiste bescheiden door de Orde elektronisch worden verstrekt ten behoeve van het requireren door de officier van justitie. Wanneer dit niet geval is vragen de leden hoe de officier van justitie ervan op de hoogte kan zijn dat de betrokken te beëdiggen advocaat aan de wettelijke vereisten voldoet nu in het nieuwe systeem de griffier de aktes niet meer viseert.

Over het viseren van akten en het aanleveren van bescheiden kan het volgende worden opgemerkt. Ingevolge het huidige en voorgestelde tweede lid van artikel 2 Advocatenwet dient een verzoeker bij een verzoek tot inschrijving aan de voorzitter van de rechtbank van het arrondissement waarin men kantoor wenst te houden zelf bescheiden te overleggen, zoals een verklaring omtrent het gedrag, en indien de verzoeker eerder als advocaat ingeschreven is geweest, een document dat is afgegeven door de raad van toezicht van het arrondissement waarin hij het laatst kantoor heeft gehouden, waaruit blijkt of hij al dan niet tuchtrechtelijk is veroordeeld dan wel of hij in staat van faillissement heeft verkeerd of ten aanzien van hem de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is geweest. De verzoeker wordt niet toegelaten tot de beëdiging, wanneer de raad van toezicht van het betreffende arrondissement heeft aangegeven tegen de inschrijving als advocaat verzet te doen. De verzoeker kan, indien er sprake is verzet, vervolgens beklag doen bij het hof van discipline, dat daarover een beslissing neemt. Wanneer de verzoeker wordt toegelaten kan de beëdiging plaatsvinden.

In het huidige systeem worden advocaten op het tableau gesteld op vertoon van hun akte van beëdiging, welke alsdan en daarna jaarlijks door de griffier kosteloos wordt geviserd. Het viseren is eerst aan de orde nadat de beëdiging heeft plaatsgevonden. In het nieuwe systeem wordt van de beëdiging door de griffier van de rechtbank kennis gegeven aan de secretaris van de algemene raad met het oog op de verwerking hiervan op het tableau en vindt het viseren door de griffier niet langer plaats. Ook door de Orde wordt niet geviserd.

De wijzigingen met betrekking tot de persoon en de hoedanigheid dienen door verschillende instanties aan de secretaris van de algemene raad te worden vermeld (zie de voorgestelde artikelen 2, derde lid, 3, eerste lid, artikel 8, tweede en derde lid, artikel 9, derde lid, artikel 12, vijfde lid, artikel 16, artikel 59, eerste lid en artikel 60b derde en vierde lid, Advocatenwet.) Het landelijk tableau zal dan ook steeds de meest recente informatie bevatten. Het viseren van een akte van beëdiging kan in dit systeem vervallen.

Nieuw griffiestelsel

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat de Raad van State heeft geadviseerd de afschaffing van het verplicht procuraat gelijktijdig in te voeren met het nieuwe griffierechtenstelsel.

Eerder heb ik aangegeven dat ik een gelijktijdige inwerkingtreding van beide wetsvoorstellen voorsta, maar dat het onwenselijk zou zijn om met de ene verbetering te wachten op de andere, waar dat wachten niet noodzakelijk is. Daar de wijze van inning strikt genomen niet hoeft te veranderen door de afschaffing van het procuraat, kan een afzonderlijke inwerkingtreding mogelijk worden geacht. Het wetsontwerp over de herziening van het griffierechtenstelsel is dit voorjaar besproken in een klankbordgroep met onder andere de Raad en de Orde. Het wetsvoorstel zal nog

voor consultatie aan een enkele instanties worden verzonden en zal vervolgens aan de Raad van State worden voorgelegd. Inmiddels is, na overleg met de Raad, de Orde en de raden van rechtsbijstand, voor de inwerkingtreding van de afschaffing van het procureaat de datum van 1 maart 2008 gekozen. De gerechten hebben aangegeven alsdan voor de afschaffing en invoering van het elektronisch rolberichtenverkeer gereed te zijn. Voor de invoering het nieuwe griffierechtenstelsel wordt, na overleg met deze partners, de datum van 1 januari 2009 beoogd.

Kantooradres

De leden van de VVD-fractie geven aan dat de ratio van artikel 12, eerste lid, Advocatenwet waarin wordt bepaald dat advocaten slechts in één arrondissement op één locatie kantoor kunnen houden, hen ontgaat. Deze leden wijzen op de in de toelichting opgenomen zin «Aldaar heeft men zijn kantooradres voor het tableau en maakt men deel uit van de orde van advocaten.» Zij vragen of dit nog van belang is gelet op de mogelijkheid door het hele land te procederen en het vervallen van de inschrijving bij één rechtbank.

Het kantoor houden in één arrondissement betekent niet dat advocaten niet ook in een ander arrondissement (of in hetzelfde arrondissement op een andere locatie dan hun kantoor) hun werkzaamheden mogen verrichten. Deze werkzaamheden vallen echter niet onder het begrip kantoor houden. Daar waar men kantoor houdt verricht men zijn wezenlijke beroepsactiviteiten en is het centrum van zijn beroepswerkzaamheden gelegen en heeft men zijn kantooradres voor het tableau en maakt men deel uit van de orde van advocaten (zie ook artikel 17 Advocatenwet). De orde in een arrondissement wordt bestuurd door de raad van toezicht. Door het kantoorhouden tot een arrondissement te beperken vallen advocaten in één arrondissement onder de raad van toezicht aldaar, welke bestaat uit een deken en overige leden. Klachten tegen een advocaat worden ingediend bij de deken van de orde waartoe zij behoren (zie artikel 46c, eerste lid), derhalve de deken van het arrondissement waarin zij kantoor houden. Het is ook de raad van toezicht van het arrondissement waar een advocaat kantoor wenst te houden welke verzet tegen de inschrijving als advocaat kan doen (zie huidig artikel 2, derde en vierde lid en voorgestelde vierde en vijfde lid). Het is gelet hierop van belang dat een advocaat slechts aan een arrondissement «officieel» is verbonden.

Verdringing schriftelijke stukkenwisseling

De leden van CDA-fractie menen dat het op het eerste gezicht een beetje cynisch lijkt dat de memorie van toelichting zich beroept op de uitgangspunten van de nota Wetgeving voor de elektronische snelweg. Deze nota veronderstelt nevenschikking in plaats van verdringing van de schriftelijke weg door de elektronische weg. Volgens de leden legt de overheid zelf op andere gebieden dit uitgangspunt naast zich neer, bijvoorbeeld als het gaat om de aangiften inkomstenbelasting waar de papieren modaliteit is verdrongen door de elektronische.

In de memorie van toelichting is ingegaan op de nevenschikking welke verband houdt met de inhoud van het wetsvoorstel. Aangegeven is dat een verplichtstelling van het gebruik van het elektronisch berichtenverkeer vooralsnog niet aan de orde is in zaken waarin in persoon kan worden geprocedeerd. In kantonzaken zal dan ook een mondelinge rolbehandeling mogelijk blijven.

Met betrekking tot het door de leden genoemde voorbeeld van aangiften inkomstenbelasting geldt het volgende. Voor ondernemers geldt een elektronische aangifteplicht met betrekking tot de volgende opgaven: de aangifte inkomstenbelasting met winst uit onderneming, de aangifte vennootschapsbelasting, de aangifte omzetbelasting, de opgaaf intra-

communautaire leveringen, de aangifte loonheffingen en de eerstedagsmelding. Ondernemers die zelf geen computer hebben en wiens «fiscaal intermediair» geen computer heeft, kunnen ontheffing vragen van de verplichting elektronisch aangifte te doen. Voor particulieren bestaat er geen elektronische aangifteplicht. Een en ander is niet in strijd met de uitgangspunten uit de nota wetgeving voor de elektronische snelweg. Burgers kunnen immers nog steeds gebruik maken van de niet-elektronische weg.

Ontvangstbevestiging

De leden van de VVD-fractie vragen naar de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkeling en invoering van het elektronisch berichtenverkeer. Tevens vragen deze leden of de veronderstelling dat in de wet niet voorzien is in een ontvangstbevestiging bij het elektronisch berichtenverkeer juist is en of er dan bij een hapering in het elektronisch berichtenverkeer sprake is van een piep-systeem: pas als er iets spaak gelopen blijkt te zijn, wordt er nagegaan, waar, hoe en door wie de hapering in het systeem is veroorzaakt.

Zij wijzen erop dat in de memorie van toelichting staat dat een aangetekende brief in beginsel elektronisch kan worden verzonden en vragen of bij een aangetekende brief niet tevens een ontvangstbevestiging dient te worden verzonden. Voorts nemen zij aan dat bij elke zaak de griffie het beheer advocatenregistratie (BAR) zal raadplegen ter controle. Wanneer het systeem geraadpleegd wordt, lijkt het deze leden een kleine stap om een ontvangstbevestiging te geven.

Het elektronisch rolberichtenverkeer wordt nog door de Raad ontwikkeld. Er loopt een pilot in Haarlem waarin met het elektronisch rolberichtenverkeer wordt geëxperimenteerd. Hierna wordt nader op deze pilot ingegaan. Volgens de huidige planning zal het elektronisch rolberichtenverkeer komend najaar geleidelijk verspreid worden onder de rechtbanken. Ook voor de handelszaken van de gerechtshoven wordt de rol elektronisch ontsloten en rolberichtenverkeer mogelijk gemaakt. Deze toepassingen worden op het in ontwikkeling zijnde primair processysteem RelS gebouwd. Volgens de huidige planning zal dit systeem van elektronische inzage en berichtenverkeer voor de hoven vanaf begin 2008 operationeel worden. Het is de bedoeling dat het elektronisch rolberichtenverkeer voor zowel de rechtbanken als de gerechtshoven gelijktijdig met de inwerkingtreding van het wetsvoorstel functioneel zal zijn. Het elektronisch verzenden van processtukken zal pas in een later stadium aan de orde zijn. De Raad werkt momenteel wel aan de ontwikkeling van elektronische dossiers en aan een uitbreiding van de digitale toegankelijkheid. In het wetsvoorstel is niet voorzien in het verzenden van een ontvangstbevestiging. Het is echter wel de bedoeling dat met betrekking tot het rolberichtenverkeer dat momenteel in ontwikkeling is, de verzender per e-mail een ontvangstbevestiging krijgt. In het geval dat een geschil ontstaat over het tijdstip van ontvangst wordt er een mogelijkheid gecreëerd om het centrale logboek in te zien. Met betrekking tot het aangetekend verzenden kan worden opgemerkt dat dit kan plaatsvinden door «gewoon» aangetekend verzenden waarbij de verzender een verzendbewijs ontvangt en met bericht van ontvangst. In dit laatste geval krijgt de verzender een door de ontvanger getekende ontvangstbevestiging retour. Wanneer een brief elektronisch aangetekend wordt verzonden, zal in dit laatste geval in ieder geval een elektronische ontvangstbevestiging worden verzonden. Na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel kan de griffie inderdaad wanneer dit wenselijk wordt geacht, bijvoorbeeld met betrekking tot een te verrichten proceshandeling, steeds de opvolger van de BAR, het landelijk advocatentableau, raadplegen om te zien of een advocaat bevoegd is.

Met betrekking tot het overig berichtenverkeer, zoals de processtukken, zal een ontvangstbevestiging eveneens wenselijk zijn. Te zijner tijd zal, zo heeft de Raad aangegeven, ook hiervoor een ontvangstbevestiging worden verzonden.

Inning griffierechten/vormverzuim

Door de leden van de VVD-fractie wordt erop gewezen dat in de memorie van toelichting staat dat voor de inning van de griffierechten de mogelijkheid blijft bestaan een plaatselijke advocaat in te schakelen met een rekening-courant bij de betreffende rechtbank. Deze leden vragen of het niet voor de hand ligt om in alle gevallen gebruik te maken van een accept-giro nu niet wordt voorzien in een landelijk rekening-courantstelsel.

De modaliteiten van betaling zijn primair de verantwoordelijkheid van rechtspraak en advocatuur zelf. In de praktijk wordt veel via de rekening-courant betaald, maar zijn er ook nu al procureurs die een accept-giro toegezonden krijgen. De Raad voor de rechtspraak onderzoekt of nieuwe betalingswijzen (bijvoorbeeld met elektronische facturen) het werk voor griffie en advocaat kunnen verlichten. Reeds nu is het merendeel van de zaken uit het eigen arrondissement afkomstig en betreft het zaken waarin de advocaat tevens procureur is. In die gevallen kan ook in het vervolg worden afgerekend via de rekening-courant. Alleen in die zaken waarin nu nog wordt afgerekend met de procureur en straks met een advocaat in een ander arrondissement, zal het verzenden van rekeningen voor de hand liggen.

De leden van de PvdA-fractie spreken hun zorg uit over het fenomeen dat in ons rechtssysteem een termijnoverschrijding leidt tot het onherroepelijk buiten de orde verklaren van het rechtsgeding en niet bijvoorbeeld tot een terzijde leggen (met een zekere verjaringstermijn) tot het moment dat het verzuim is hersteld. De aanleiding tot zo'n niet-ontvankelijkverklaring kan variëren van het niet tijdig in beroep komen, het niet binnen de door de rechter gestelde termijn indienen van stukken tot het niet tijdig betalen van het verschuldigde griffierecht, zo merken deze leden op. Zij vragen of de analyse wordt gedeeld dat in elke situatie waarin het om dergelijke formele redenen komt tot een niet-ontvankelijkverklaring het uitgangspunt van «ieder zijn recht doen» wijkt voor de proceseconomie. De aanleiding van deze vragen in de context van het onderhavige wetsvoorstel is dat de afschaffing van het procuraat in bepaalde gevallen ook het einde van de automatische afschrijving van het griffierecht van de rekening-courant van de procureur en een verzending van een accept-giro betekent. De leden menen dat de kans op een fout van met name de raadsman van de rechtzoekende wordt vergroot en een aansprakelijkheidsstelling van een tekortgeschoten advocaat de rechtzoekende in veel gevallen niet verder helpt, omdat deze niet zozeer leidt tot een inhoudelijke weging van de merites van de vordering, als wel tot een weging van de succesfactor van zijn rechtsgeding als dit zou zijn doorgegaan.

Over de drie genoemde gevallen van niet-ontvankelijkverklaring merk ik het volgende op. Beroepstermijnen worden in beginsel strikt gehandhaafd. Een uitzondering wordt echter gemaakt ingeval degene die beroep instelt, door een fout of verzuim van het gerecht niet tijdig wist en redelijkerwijs ook niet kon weten dat de rechter uitspraak had gedaan en deze uitspraak hem als gevolg van een hem niet toe te rekenen fout of verzuim pas na afloop van de termijn voor het instellen van beroep is toegezonden of verstrekt. De termijn voor beroep wordt dan met veertien dagen verlengd. Dit geldt ook als de uitspraak binnen de termijn zo laat is verzonden of verstrekt dat redelijkerwijs niet meer tijdig een gemotiveerd beroep kan worden ingesteld. Een gebrek met betrekking tot de dagvaarding kan worden hersteld voor de roldatum. Indien een zaak niet op de

roldatum wordt aangebracht geldt dat een herstelexploot moet worden uitgebracht binnen twee weken na de oorspronkelijke roldatum (zie art. 125 Rv).

Met betrekking tot het binnen de gestelde termijn indienen van stukken bepaalt artikel 133 Rv dat partijen uitstel kunnen vragen voor het verrichten van proceshandelingen. De rechter volgt daartoe een strekkend eenstemmig verzoek van partijen, tenzij dit tot onredelijke vertraging van het geding zou leiden. Het beleid met betrekking tot het verzoeken van uitstel is nader uitgewerkt in de procesreglementen. Zo wordt in artikel 2.8 van het Landelijk reglement voor de civiele rol bij de rechtbanken aangegeven dat verlenging van termijnen kan plaatsvinden op eenstemmig verzoek van partijen, tenzij verlenging zou leiden tot onredelijke vertraging van het geding, op verzoek van een partij op grond van klemmende redenen, op verzoek van een partij in geval van overmacht.

Ten aanzien van niet tijdig betalen van griffierecht geldt het volgende. In artikel 2 van de Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) is bepaald dat voor een geding van elke eisende partij, na de eerste uitroeping van de zaak ter terechtzitting, en van elke verschenen gedaagde voor iedere instantie een vast recht wordt geheven. Voor de indiening van een verzoekschrift of een verweerschrift wordt in beginsel eveneens voor iedere instantie een vast recht geheven.

Voor de voldoening zijn mede-aansprakelijk de advocaten of procureurs of gemachtigden van partijen of van belanghebbenden, en in het geval van faillissement de curator (artikel 16 Wtbz).

Bij gebreke van betaling geschiedt invordering der rechten en betaalde verschotten krachtens een door de griffier uit te vaardigen dwangbevel. Gedurende een maand na de betekening van het dwangbevel kan de schuldenaar bij het betrokken gerecht daartegen bij verzoekschrift in verzet komen (artikel 22 Wtbz). De griffiers zijn bevoegd, van de belanghebbenden, hun advocaten, procureurs, raadslieden of gemachtigden, tegen bewijs van ontvangst en ter latere verrekening, een voorschot te vragen tot dekking van de vermoedelijke rechten en verschotten en kunnen hun dienst weigeren, zolang het verlangde voorschot niet is gestort (artikel 24 Wtbz). Deze weigering van diensten komt in de praktijk weinig voor. Een sanctie inhoudende dat niet (langer) kan worden geprocedeerd zolang niet is betaald, is niet aanwezig. Een aansprakelijkheidsstelling van de advocaat in de zin zoals door de leden aangegeven, zal dan ook niet aan de orde zijn.

Het is de bedoeling in het nieuwe griffierechtenstelsel de heffing van griffierechten aan het begin van de procedure te doen plaatsvinden en daaraan ook bepaalde processuele consequenties te verbinden. In het geval van een overschrijding van de betalingstermijn zal er echter alsnog door de rechter een termijn worden geboden om de griffierechten te voldoen. In antwoord op de vraag van deze leden of bekend is hoe vaak het voorkomt, bijvoorbeeld per arrondissement of per type gerecht, dat door de justitiabele ingediende claims terzijde worden gelegd vanwege een termijnoverschrijding, deel ik mede dat dit niet bekend is. Het instellen van een onderzoek hiernaar acht ik, gelet op hetgeen is opgemerkt over de hiervoor genoemde voorbeelden, niet noodzakelijk.

De leden van de PvdA-fractie vragen zich tenslotte af of het geen tijd wordt het uitgangspunt van de niet-ontvankelijkverklaring wegens vormverzuim eens aan een kritische analyse te onderwerpen. Zij vragen welk doel hiermee gediend wordt, welke bedreigingen hiervan uitgaan voor de rechtszekerheid van de burger en bestaan er, mede in het licht van deze bedreigingen, geen minder zware middelen om het beoogde doel te bereiken.

Geconcludeerd kan worden dat ter bescherming van de proceseconomie, maar zeker ook ter bescherming van de belangen van de wederpartij, grenzen zijn gesteld aan het uitgangspunt dat ieder zijn recht kan doen. De

rechtszekerheid speelt bij bepaalde termijnbepalingen een belangrijke rol. Op enig moment dient een wederpartij zekerheid te hebben over het bijvoorbeeld wel of niet instellen van hoger beroep of het wel of niet indienen van processtukken. Van het uitgaan van bedreigingen voor de rechtszekerheid is hier mijns inziens geen sprake. De rechtszekerheid wordt hiermee juist gediend. Tegelijkertijd blijkt uit de hierboven genoemde voorbeelden dat bij de overschrijdingen van termijnen rekening wordt gehouden met de belangen van de betreffende partij zelf.

Actualisering

De leden van de CDA-fractie achten enige actualisering gewenst met betrekking tot de coördinatie van de wetgeving op het gebied van het elektronisch berichtenverkeer op de terreinen van het bestuursrecht, privaatrecht en strafrecht, met betrekking tot het tijdpad voor de invoering van het nieuwe griffierechtenstelsel en de afschaffing van het procureaat alsmede met betrekking tot de gegevens die de pilot in Haarlem oplevert. Op het tijdpad voor de invoering van het nieuwe griffierechtenstelsel en de afschaffing van het procureaat is hiervoor reeds ingegaan.

Wat betreft de coördinatie van wetgeving kan het volgende worden aangegeven. Op het terrein van het bestuursrecht wordt een ontwerp voorbereid voor het elektronisch verkeer met de bestuursrechter. Sinds december 2006 draait bij de rechtbank Rotterdam een pilot waarin wordt geëxperimenteerd met een digitaal dossier. Bij de rechtbank Breda wordt sinds april 2007 geëxperimenteerd met het instellen van digitaal beroep bij de bestuursrechter. De uitkomsten van deze pilots worden verwerkt in het ontwerp voor het elektronisch verkeer met de bestuursrechter. Naar verwachting kan dit ontwerp in de herfst van dit jaar ter consultatie zal kunnen worden voorgelegd. Op het terrein van het strafrecht is per 1 januari 2007 de wet van 15 september 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering (elektronische aangiften en processen-verbaal) voor wat betreft de elektronische aangiften in werking treden. Op het gebied van de elektronische processen-verbaal is een algemene maatregel van bestuur in voorbereiding. Bezien wordt op welke wijze in regelgeving kan worden voorzien die elektronisch verkeer en het gebruik van digitale strafdossiers mogelijk maakt.

Deze regelingen met betrekking tot het elektronisch verkeer zullen waar mogelijk afgestemd worden op de regeling in het civiele recht. Op 12 april 2007 is door vertegenwoordigers van de Raad, het Ministerie van Justitie, de gerechten, de Hoge Raad en de Raad van State bij de rechtbank Rotterdam gesproken over de overeenkomsten en verschillen tussen de wetgevingstrajecten in het civiele en het bestuursrecht. Ook is tijdens deze bijeenkomst gesproken over de voortgang van de eerdere pilots.

Zoals ook in mijn brief van 5 februari 2007 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is aangegeven zal in samenspraak met de Raad voor de rechtspraak, de Raad van State en de Hoge Raad, een nota Wetgeving voor de elektronische rechtspraak worden voorbereid. Dit met het oog op de samenhang tussen de wettelijke aanpassingen en om te bezien welke aanpassingen in de toekomst wenselijk zijn om een goed verloop van het proces in een elektronische omgeving te waarborgen (kamerstukken II 2006/2007, 30 951, nr. 1).

Over de pilot in Haarlem kan het volgende worden gemeld.

In Haarlem is afgelopen najaar met een beperkt aantal advocatenkantoren een proef gedaan met elektronische rolberichten naar het model van de bestaande B-formulieren. Afgelopen winter zijn deze elektronische formulieren vervangen door de B-formulieren die onder het nieuwe rolreglement gebruikt gaan worden. Advocaten en medewerkers van kantoren die aan het experiment meedoen hebben via een inlogcode en wachtwoord toegang tot het roljournaal en kunnen elektronische berichten versturen in de zaken waarin zij betrokken zijn. Sinds 17 mei

2007 kunnen alle advocatenkantoren in het arrondissement Haarlem gebruik maken van de elektronische B-formulieren.

Vorbereiding algemene maatregelen van bestuur

Door de leden van de CDA-fractie wordt gevraagd of de algemene maatregelen van bestuur waarnaar op verscheidene plaatsen wordt verwezen ook met behulp van pilot-studies worden voorbereid.

Momenteel worden er twee algemene maatregelen van bestuur voorbereid. De ene algemene maatregel betreft een regeling aangaande de betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid van het elektronisch rolberichtenverkeer. Voor deze regeling wordt onder andere gebruik gemaakt van de hierboven aan de orde gekomen pilot in Haarlem.

Daarnaast wordt een algemene maatregel van bestuur voorbereid met betrekking tot de aanpassing van lagere regelgeving aan de wet afschaffing procuraat en invoering elektronisch berichtenverkeer. Dit is een besluit met een technisch karakter waarin voornamelijk het begrip procureur wordt vervangen door het begrip advocaat. Hiervoor is geen pilotstudie nodig. Deze beide maatregelen zullen gelijktijdig met het wetsvoorstel in werking treden.

De Staatssecretaris van Justitie,
N. Albayrak